

Nr 156.

Av herr **Säfstrand**, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reglering i visst avseende av den ordinarie lärare vid universitet och högskolor tillkommande rätt att mot betalning giva enskild undervisning.

Sedan gammalt har den undervisning, som meddelas i statens undervisningsanstalter varit kostnadsfri, och detta förhållande har inom vårt land också möjliggjort för även obemedlade ynglingar att utbilda sig efter sina intressen och anlag, vilket å sin sida otvivelaktigt varit av en oskattbar betydelse för vår andliga och materiella utveckling. Under den senare tiden har det visserligen ansetts vara nödvändigt att höja terminsavgifterna vid de allmänna läroverken, men dessa äro dock fortfarande jämförelsevis små och från erläggandet av dem kunna obemedlade ynglingar utan svårighet erhålla så gott som fullständig befrielse. Det är icke heller dessa av det allmänna pålagda avgifter, som jag anser anmärkningsvärda, men under den senare tiden har vid våra högsta undervisningsanstalter, universitetet, utvecklats sig en sed, som synes mig vara ägnad att väcka allvarliga farhågor.

Den undervisning, som meddelas vid våra universitet, har liksom skolundervisningen, bortsett från smärre inskrivnings- eller terminsavgifter, varit kostnadsfri för de studerande. Utan varje avgift till staten kunna de åhöra de offentliga föreläsningarna och delta i seminarieundervisningen. Endast för deltagandet i vissa övningar, vid vilka särskilt anskaffat material förbrukas, kräves en mindre avgift, vilken tillfaller den institution, som anskaffat undervisningsmaterialet. Vid sidan om denna offentliga och i stort sett kostnadsfria undervisning har emellertid under senare åren utvecklats sig en enskild kollegieundervisning, för vilken de studerande

måste erlägga rätt avsevärda avgifter. Ser man t. ex. på Lunds universitets katalog för nu innevarande vårtermin, så finner man, att nästan alla lärarna inom den juridiska fakulteten giva enskilda kollegier, omfattande 30 till 45 timmar, och belagda med avgifter från 25 till 35 kr. Detta förhållande synes mig i många hänseenden vara olämpligt och innebära en allvarlig fara för studierna vid våra universitet.

Det olämpliga däri, att en ordinarie, av staten väl avlönad lärare, som själv har att pröva och betygsätta sina lärjungars kunskaper, giver mot betalning enskild undervisning i sitt eget ämne, torde för alla ligga i öppen dag. Bevisandet av professors enskilda undervisning och erläggandet av de därmed förbundna avgifterna framstå mycket lätt såsom fullständigt obligatoriska för varje studerande, som vill avlägga tentamen för ifrågavarande lärare. Även om det är möjligt att på annat sätt såsom genom läroböcker eller skrivna kompendier förskaffa sig de nödiga kunskaperna i ämnet, finna sig de studerande av opportunitetsskäl böra bevista åtminstone de privata kollegierna, även om avgifterna för dem kunna kännas ekonomiskt betungande. Vid sidan om den offentliga, kostnadsfria undervisningen utbildar sig på detta sätt en enskild betald undervisning, och denna senare kommer otvivelaktigt mer och mer att anses vara den viktigaste, av vilken de studerande framför allt böra betjäna sig. För mindre vetenskapligt intresserade lärare kan också den frestelsen ligga nära att lägga huvudvikten vid sin enskilda och endast nödtorftigt upprätthålla sin offentliga, icke direkt betalda undervisning.

På grund af de därmed förknippade synnerligen ömtåliga och grannliga omständigheterna, anses det också inom de allmänna läroverkens lärarekårer i allmänhet ej vara lämpligt, att en lärare meddelar privat undervisning åt sina egna elever. Denna uppfattning torde också delas av alla, som än så litet känna till förhållandet mellan lärare och lärjunge.

För undervisningens bedrivande torde det icke heller vara nödvändigt, att professorerna själva uppträde som privata kollegiegivare. Vid universiteten finnas i regel tillgång på yngre oavlönade akademiska lärare, som för sitt uppehälle i väsentlig mån äro hänvisade till den enskilda undervisningen. Skulle i ett ämne, i vilket privat undervisning behöves, tillfälligtvis ingen docent finnas, så förefinnes dock alltid tillgång på en eller annan äldre studerande, som redan tenterat i ämnet och som däri besitter en sådan mognad, att han är lämplig till lektionsgivare. Dylika privata lektionsgivare eller kollegiegivare hava just för examensstudierna vid våra universitet alltid spelat en icke oviktig roll och de hava inom vissa ämnen

allt fortfarande en viktig uppgift att fylla. Just genom de ordinarie lärarnas privatundervisning minskas eller till och med förhindras de yngre oavlönade lärarnas eller vissa äldre studerandes möjligheter att uppehålla sig vid universiteten genom dylik privat undervisning.

För närvarande torde det, åtminstone vid Lunds universitet, nästan uteslutande vara inom den juridiska fakulteten, som detta privata kollegiegivande florerar, men den möjligheten är naturligtvis ej utesluten, att, om detta obehindrat får fortgå, det även snart kommer att sprida sig till andra fakulteter. Exempel på en dylik expansionstendens visar oss den medicinska fakulteten i Lund, där redan en professor meddelar privata, betalda kollegier, samt karolinska institutet i Stockholm. Får sålunda denna sed obehindrat utveckla sig, så torde snart den fria undervisningen vid våra universitet och högskolor vara endast ett vackert minne.

På grund av vad jag sålunda anfört, vågar jag härmed vördsamt hemställa,

det riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om upprättandet av bestämmelser, som avse att reglera ordinarie lärares vid universitet och högskolor rätt att mot betalning giva enskild undervisning till sådana studerande, som för honom skola avlägga tentamen eller examen.

Stockholm den 28 maj 1914.

Ivar Säfstrand.
